

تۆرك يوردي

توركلرك فائدهسنة چاليشير

TÜRK YURDU

Türklerin Fâidesine Çalışır

YIL: 1 SAYI: 1 (17 Teşrinisani 1327-30 Kasım 1911)

O n b e ş g ü n d e b i r ş e k e r

Maksat ve Meslek / Türk Yurdu

Kurban Bayramı Tebriği / Tahrir ve İdare

Edebiyat: Demirci / Mehmet Emin

Üzümçü / Ahmed Hikmet

Siyaset: Büyük Millî Emeller / Can Bey

Türk Âlemi / Ahmed Agayef

Müverrih Léon Cahun ve

Muallim Barthold'a göre Cengiz Han / Akçuraoğlu Yusuf

Türk Âleminde / A. Y.

SİYASET

BÜYÜK MİLLÎ EMELLER

1

İnsan için her zaman beklediği bir şey, arzu ettiği bir hâl olmalıdır. Hiç bir insan yoktur ki onun arzu ettiği bir hâli, istediği bir şeyi olmasın. Avrupa lisanlarında buna aspiration(*) diyorlar. Eğer istenilen şey bir nevi mühim ve âli heyete mâlik ise ona da ideal (idéal) nâmını veriyorlar. Bizim Türk lisanında buna tamâmen mukabil bir kelime yoktur zannederim. Maamâfih "emel" kelimesi ile tercüme edersek bu mânaya yaklaşmış oluruz. Demek bizim ıstılahta emel, bir insanın vücûdunu arzu ettiği bir şey yahut meydân-ı fiile çıkmasını, tahakkukunu beklediği bir hâl oluyor.

Emel kelimesi ümîd sözü ile karıştırılmamalıdır. Ümid ile emel bir değildir. Emel, arzu olunan şey yahut hâl; ümîd ise bu emele vüsûle inanmadan neş'et eden meserrettir. Bir tüccar için büyük şehirlerde mağaza sahibi olmak bir emeldir. Bir mektep şâkirdi için büyük mektebi ikmal ederek doktor, mühendis yahut avukat olmak dahi emeldir. Bir gazete muharririne bir gazete sahibi olmak yine bir emeldir. Kendisinde kuvve-i edebiye veya şî'riyye hisseden bir genç için edîb yahut şâir olmak da bir emeldir... ilh.

Herkesin emeli kendisinin iktidar ve hâliyle mütenâsip oluyor, tâbir-i diğerle kendisinde hissettiği kuvvet ve kâbiliyyet-i fitriyye ile mütenâsib bulunuyor. Kendi iktidarı fevkinde emeller besleyen insanlar da var ise de bunlar nâdirdir. Ekser insanlarda iktidar ile emeller arasındaki münasebet sâbit kalıyor. Meselâ bir çoban oğlunda avukat olmak arzusu doğmuyor. Bir tüccar kafasında vapurlarda kaptan olmak fikri zuhur etmemiştir. Ekseriya insan hangi tabakaya, hangi sınıfa mensup ise, emelleri de bu tabakanın âmâl-i âdiyesi dâiresinde neş ü nemâ buluyor. Kendi sınıfının emelleri dâiresinde dahi insan kendi kuvvet ve iktidarı derecesinde bir emel intihab ediyor. Bu da düşünmekle değil, cibillî bir surette oluyor. Her nasıl olursa olsun dâimâ insanların bir emeli bulunuyor. Emelsiz insan, insan değildir. İnsanı hayata rapteden, hayattan lezzet aldırın, faaliyete sevkeden hep bu emeldir. Dünyada yaşamak emel sahibi olmak demektir. Emelsiz olmak ise dünyadan, hayattan vazgeçmek demektir.

Emel bir olmayıp müteaddid olması mümkündür. Tabii bir insanın müteaddit emelleri arasında bir münâsebet olmalıdır. Bir şahsın emel yahud âmâli ne kadar sâha-i fiile çıkmaktan uzak ise bu şahıs hayata o kadar merbût bulunuyor, o kadar hayatı seviyor, hayattan lezzet buluyor, emele doğru dahi o kadar faaliyet gösteriyor. Dünyada en çok iş gören insanlar, en büyük emel sahibi olanlardır; çünkü emelsiz faal olmak mümkün değildir. Faal olmak emel olarak tasavvur olunan şeyleri hakikat yapmaya, meydân-ı fiile çıkarmaya çalışmak demektir. Bir insanın emelleri ne kadar çok büyük, etraflı ve kendisini için ne derece muîn ise bu insan o derece faal ve onun faaliyeti de o derece semere-dâr oluyor. Emel büyük bir fâ'il-i terakkî ve te'âlîdir; çünkü emel faaliyete ve faaliyet ise terakkiye sevkeder. Bu pek tabiidir.

2

Emelin herkeste bir olmadığını söyledim. Âli emeller oluyor, kaba mahdut emeller de bulunuyor. Bir insanın emellerinin derece-i kıymeti ve ulviyeti o insanın terbiyesinden, derece-i fikriyesinden ve kâbiliyyet-i fitriyyesinden nâşîdir. Ekser ahvâlde bir çobanın emeli bir çoban olmak, bir çok koyunları gütmektir. Çoban için bile hayatta bir ideal lâzımdır. Lâkin dünyada ara sıra insanlar arasından öyle nadir şahıslar zuhur ediyor ki, emelleri yaşadıkları muhitin emellerine hiç benzemiyor. Bu gibi insanlar ilhâmî bir surette fevkalâde emeller besliyorlar ve bu büyük emelleri sâha-i fiile çıkarmak arzusuyla muhiti hayrette bırakan bir faaliyetle meydana atılıyorlar. Bu gibi insanların dimağlarında böyle büyük emellerin tevellüdü sırr-ı ilâhî gibi bir şeydir. Bu emellerin tevellüdü bir sır olduğu gibi, bir kere emeller zuhur ettikten sonra bu emeller yolunda sarf olunan gayret ve faaliyet dahi hârikulâde oluyor. Bir büyük emel sahibinin emeline doğru atılması gayr-i kâbil-i tevkîf bir hâldir. Bu gibi insanların emelleri kendilerine âit olmayıp belki yaşadıkları dâire (kabile, kavim ve milletin) hâl ve istikbâline âit oluyor. Böyle insanlarda bu büyük emel doğdu mu, onlar kendilerinin küçük emellerini unutuyorlar; büyük emel, kendileri için şahsî emel hâline geliyor. Bu gibi zevât için keşfettikleri büyük emele hizmet etmek, başka bir âdî insan için şahsî emele hizmet etmek gibi tabii oluyor. Bu büyük emel sahiplerinin âmâli bütün yaşadığı muhitin hâline afehusus istikbâline dâir olduğundan şübhesiz bu emellerin fiile çıkması bütün dâiresi (kabile, memleket yahut millet) için matlûb ise de birinci hareketlerinde bir takım düşmanlara, muhâliflere (opposition) tesâdüf ediyorlar. Bu dahi umûmî bir hâl olup sebebi ise şudur:

(*) Bu kelimenin iki manası vardır: Biri arzu olunan şey, diğeri bu şeye olan temâyül. Burada birinci mana maksuttur.

İnsanların pek çoğu hiç şüphesiz hayât-ı ictimâ'iyede sükûnet ve atâlet taraftarıdır. İctimâî terakkî ancak bu gibi büyük emel icâd eden yahud keşfolunan büyük emelleri anlayabilen insanlar sayesinde mümkün oluyor. Büyük adamın büyük emeli, yukarıda söylediğim gibi, bir kabile, bir memleket yahut bir milletin hayât-ı ictimâ'iyesine, istikbâline âit oluyor. Çünkü bir insanın kendisine âit olması ne kadar güç, fiile çıkarmak ne kadar çetin olursa olsun büyük emel nâmını alamaz. Bir emel büyük olmak için insanın kendisine âit olmayıp mensup olduğu dâireye âit olmalıdır. Bu dâire bir köy, bir şehir, bir kabile, bir memleket yahut bir millet olabilir. Lâkin bundan sonra yazacaklarımızda bir milletin hayatına dair olan büyük emellerden bahsedeceğim. Binaenaleyh şimdiye kadar istimâl ettiğim insanın mensup olduğu dâire yerine milleti kelimesini kullanacağım.

Bütün milletine âit büyük emeller keşfeden ve bu emelleri meydân-ı fiile çıkarmak için bütün hayatını feda eden büyük insanlar her asırda ve her yerde görülmüştür. Rusya tarihinde Lomonosf, Büyük Petro, İkinci Katerina hep bu kısım büyük adamlardandır. Çünkü bunlar her biri kendi muhitlerindeki mahdut emellerden daha yukarı yükselerek kasd ü niyet ettiler ve bu emelleri meydân-ı fiile çıkarmaya çalışmaları sayesinde milletlerinin terakkîsine bâis oldular. Fransa tarihinde Dördüncü Henri, Rousseau, Napoleon hep böyle büyük emeller keşf ve teşkil eden ricâl-i nâdiredendirler. Osmanlı tarihinde selâtîn-i Osmâniyyeden Sultan Osman, Fatih Sultan Mehmed, Kemal Bey, Mithat Paşa dahi büyük emel sahibi, büyük insanlardan ma'dûd olmaya bihakkin lâyük eşhâs-ı nâdiredendir. İran tarihinde Nâdir Şah, Aka Mehmed Şah, Firdevsî dahi bu gibi zevâtandır. Bu misallerden büyük emel sâhibi insanların pek az olduğuna zâhib olmamalıdır. Misal için biz en büyük, her millettten en parlak misaller aldık. Lâkin hakikatte bu gibi insanlar her millette mahdut olmayıp pek çoktur. Hepsî Napoleon, Büyük Petro, Fatih Sultan Mehmed; hepsî Rousseau, Lomonosf olmazsa da ikinci, üçüncü, dördüncü derecede "büyük emel" sahibi insanlar her vakit her millette pek çoktur. Milletlerin terakkîsi ancak bu gibi büyük emel sahiplerinin vücûdu sayesinde mümkündür. Eğer bir millette bütün efrâd-ı millet mahdut ve âdî emeller dâiresinde yaşayacak olursa, hiç kimse muhidinin âdî ve kaba şahsî emellerinden yukarı yükselemezse o millet sükût ve tedenniye, sonra büsbütün inkirâz ve izmihlâle mahkûm demektir.

—sonu gelecek—
Can Bey

TÜRK ÂLEMİ

1

Hayal kadar vâsi' ve yine hayal kadar mübhem olan Türk âleminin hudûd-ı hakikîsini çizmekten müşkil bir şey yoktur: Asya'nın tam göbeğinde yükselen Altay Dağları'ndan Türk unsuru tarihin müteaddit ve muhtelif devirlerinde zaman zaman taşan seylâb-ı hayâta kapılarak dünyanın dört tarafına —şark ve garba, şimal ve cenuba— doğru yayılmış; Çin'in en hücre köşelerinden Finlandiya, Lehistan, Macaristan ve Afrika'yı Şimâlî'ye kadar serpilmiştir. Şu vâsi ve muazzam sahada Türk unsuru bazan diğer ırklara hulûl ve bazan da başka medeniyetlere, başka tarz mâişetlere kapılarak kendi şahsiyetini, seciyye-i kavmiyyesini kaybetmiştir. Kim bilir bugünkü Hindîlerin, Afganîlerin, Farsların Cenûbî Rusların, Lehlerin, müsta'reb Cezâirîlerin, Tunusluların, Mısırlıların damarlarında akan kanın kaç hissesi Türk ırkına mensuptur? Türkler koca Asya'yı, Avrupa ile Afrika'yı istilâ ettikleri zamanlarda kanlarını esirgememişlerdir. Belki bu bir fermân-ı ilâhî idi: Ahmed Hikmet Beyefendi'nin dediği gibi eskimiş anâsırın tazelenmesi, yeniden vücût ve hayat bulmaları için Türk kanı ile beşeriyetin aşılması belki hikmet-i ezeliyyeden bir eserdir!

Fakat biz bugünkü Türk âleminin hudûdunu tayin etmek için sırf hatırat-ı tarihîyyeden ibaret olan bu kadar uzaklara gitmeyiz. Biz bugünkü Türk âleminin hudûdunu; yalnız Türk unsurunu hâvî, Türk medeniyeti, Türk hayatı, Türk tarz-ı mâişeti ile geçinen memâlik dairesinde arayacağız; bunun için kısa yol olarak Balkan Dağları'nın en yüksek bir zirvesine çıkıp oradan karşımızdaki şarka doğru bir nazar atfedeceğiz; hayâlen durduğumuz noktadan Karadeniz'e doğru bir hat çizeceğiz: sonra bu hattı Kırım Yarımadası'nın cihet-i şimâlisinden Kafkasya Dağları'nın cihet-i cenûbîsine doğru götürüp Bakü, Derbend tariki ile Hazar Denizi'nin cihet-i şimâlisinde vâki Hacı Tarhan (Ejderhan)'a ulaştıracağız; oradan İdil (Volga) Nehri boyunca şimale doğru yürütüp Saratof, Samarra, Ufa, Kazan hanlıklarını geçtikten sonra Sibirya tarikini kutb-ı şimâlîye doğru takip ederek Moğolistan'ın cihet-i şarkisinden Türkistan-ı Çinî'ye doğru egeceğiz. Oradan da Türkistan-ı Rusî'ye taraf gelerek Afganistan'ın şimal cihetindeki "Hilmend" Nehri'ni takip ede ede mâverâ-yı Bahr-ı Hazar'a geçeceğiz; Hazar Denizi mâverâsından Esterâbâd tarikıyla Horasan'ın şimâlisinden ve Bahr-ı Hazar'ın cenûbundan Azerbaycan'ın günbatı tarafına gideceğiz;

تۆرك يوردي

توركلرك فائدهسنه چاليشير

TÜRK YURDU

Türklerin Fâidesine Çalışır

YIL: 1 SAYI: 2 (1 Kânunievvel 1327 - 24 Aralık 1911)

O n b e ş g ü n d e b i r ç ı k a r

Muhterem Okuyucularımıza / Türk Yurdu

Edebiyat: Türk Masalları 1: Yanık Mektup / İzzed Ulvî

Siyaset: Büyük Millî Emeller 2 / Can Bey

Türk Âlemi 2 / Ahmed Agayef

İktisat: (Takdim Yazısı) Türk Esnafının Hâli 1 / Tefik Nureddin

Tarih ve Âsâr-ı Atîka: Müverrih Léon Cahun

ve Muallim Barthold'a Göre Cengiz Han / Akçuraoğlu Yusuf

Matbuat: Türk-Rus Mukareneti Hakkında / Tercüman

Küçük Muhtıra / T. Y.

*Türk Yurdu Muhabirlerine Bir Rica / ****

Bir gün Serdengeçti oğlu Ali Osman'a oğlundan bir mektup gelmişti, açıldı. Bir köşesinin yanık olması bir ölümü, bir kara haberi anlatıyordu. Mektupta şöyle bir derkenar mevcuttu:

"Süleyman içerilere bölüğüyle gitmişti. Oradan gelen birisi vefatını bize haber verdi. Allah rahmet eyleye!"

Yanık mektup çarçabuk şâyi oldu. Feryatlar edildi. Göz yaşları döküldü. Bu haber Dursun'u büsbütün fenalaştırmıştı, artık Dursun odasından dışarı bırakılmıyor, bazan bağlanıyordu.

*
**

Veli Ağa'nın -Süleyman'ın pederi- belki biraz daha büyüküdü, bir iki ay içinde saçında, sakalında siyah kalmadı, yüzünün çizgileri derinleşti, gözleri çöktü.

Bir akşam, yapayalnız çatırdayarak yanan ocağın başında maziye, bahtsızlıklarını düşünürken kapının birden açılması ihtiyarı sıçrattı, elini öpenin oğlu olduğuna inanamadı. Bu Süleyman mı idi? Nasıl olurdu?

Süleyman yalan ve felâket getiren meş'ûm mektubu getirtti. Avuçlarında buruşturdu, boğacak gibi sıkı. Validesinin iki sene evvel eceliyle vefat ettiğini, kendisine merak etmesin diye yazılmadığını öğrenince köyüne kavuşmak meserreti de göz yaşlarının tuğyanı içinde söndü, gitti.

*
**

Süleyman'ın önüne açılan elem sâhası henüz bitmemişti. Nişanlısının hâli de ölüm kadar acı bir musibetti. Kapalı olduğu odaya götürüldüğü vakit Süleyman'a karşı Dursun bigâne bulundu. Çehresinde hiçbir tebeddül görülmedi. O hayalindeki Süleyman'la meşguldü.

Süleyman, müte'essir, elinde tuttuğu yanık mektubu parça parça etti, yerlere saçtı, çizmeleriyle onları tekmeledi. Kükredi, haykırdı.

felâketlerle, mahrumiyetlerle neticelenen yedi senelik bir çöl hayatından sonra da Süleyman'ın bulutlu semalara benzeyen asil ve siyah gözlerinin şimşeklerinde Türklüğün dinç ruhu, büyük tahammülü parlıyordu.

Izmit, 25 Teşrinisâni 327

İzzet Ulvi

SIYÂSET

BÜYÜK MİLLÎ EMELLER

2

Bu büyük insanlar, bu büyük emelleri nereden alıyorlar? Şüphe yok ki yaşadığı dâireden, etrafındaki insanlardan ve mensup olduğu millet efrâdından alıyor.

Yukarıda, büyük emellerin büyük insanlarda tevellüdü ilâhî bir sırdır demiştim. Şimdi ise bu büyük insanlar bu emelleri yaşadığı dâire efrâdından alıyor, diyorum. Bu iki fikir arasında tenâkuz görülmesin. Bu büyük fikirleri, şübhe yok ki, insan yaşadığı muhitten iktibas ediyor. Bunun "sırrı" olması, efrâd-ı millette mübhem ve dağınık, bir surette mevcut olan emeli toplayarak muayyen bir şekle koyabilmek kuvvesidir.

Büyük adam tarafından keşf ve tesis edilen "büyük millî emel" hiç bir zaman "yok"dan "var" olmuyor. Bu büyük emel, büyük adam tarafından muayyen bir şekle vaz' edilinceye kadar, millet içinde şekilsiz bir halde mevcut bulunuyor, bu emeli bütün efrâd-ı millet hissediyor. Lâkin pek nâdir zamanlarda, dumanlı bir halde hissediyor. Mübhem surette duyduğu bu emelin ne olduğunu kendisi de tayin ve tarif edemiyor. Halbuki dâhi (génie), öz milleti efrâdında dağılmış, herkes tarafından hissolunduğu halde kimsenin tâbir (formuler) edemediği ve hiç bir şekle koyamadığı bu büyük millî emeli herkesten ziyâde hissettiğinden mâadâ herkesten daha açık ve daha muayyen bir surette tâbir ediyor ve ona vâzılı bir şekil veriyor.

Bir kere tâbir olunarak kendisine şekil verildikten sonra bu gibi büyük emeller eger hakikaten milletin umûmî emeli ise fevkalâde bir sür'atle intişar ediyor. Bu emeli anlayarak, işiterek bütün efrâd-ı millet galeyâna, heyecana geliyor. Çünkü herkes büyük adamın neşre çalıştığı büyük emelde, kendi kalbindeki emelin aynını görüyor, kendi tâbir edemeden taşıdı bu mukaddes hisse bir şekil, bir tâbir bulunduğunu görerek, muğlak bir muammâ halletmiş adam gibi, bir meserret hissediyor. Bir milletin en hakîki emellerini keşfedip de bunu herkesin anlayabileceği sâde ve açık bir tarzda tâbir edebilen bir büyük adam bütün milletin efkârını bir noktaya tevcih edebiliyor, icap ederse bu emel uğrunda bütün milletini ferd-i vâhid halinde harekete getirebiliyor. Bu fikrimizi misallerle teyit edelim:

Niçin on sekizinci asır nihâyetinde Jean Jacques Rousseau'nun âsârı yalnız Fransa'da değil, bütün Avrupa'da bile misli görülmemiş büyük bir tesir hâsıl etti, bütün Fransa'nın efkâr-ı umumiyesini harekete getirdi? Çünkü Fransa'da ve bütün Avrupa'da o zamanın çürümüş şerâit-i ictimâiyesine ve usûl-i idâresine karşı herkesin kalbinde tâbir edemediği bir nefret, bir şikâyet mevcut idi. Bu nefretleri, bu şikâyetleri Rousseau herkesten ziyâde hissettiği gibi misli görülmeyen bir maharet ve samîmiyetle tâbir ve izhâr edebildi. Herkes Rousseau'nun fikirlerinde daha vâzih ve daha parlak tâbir olunmuş kendi fikirlerini gördü. Binaenaleyh Rousseau'nun fikirleri bütün Fransız milletini heyecana getirdi. O derecede ki tarihte hiçbir vakit hiçbir cemiyet-i beşeriyye bir emele doğru harekette bu kadar azim ve şiddet, bu kadar bir tehlük göstermemiş idi. Fransa inkilâb-ı azîmi herkesden ziyâde Rousseau'nun eseridir. Rousseau ise Fransız milletinin mu'ber-i efkârı idi.

Şimdi de, Fransızlara nispetle daha küçük bir milletin hayatından misal alalım:

Bundan yüz sene evvel. Avrupa'da Bulgar nâmında bir millet yoktu. Yani böyle bir milletin vücûdundan kimse haberdâr değildi. Voltaire'in meşhur "Ma'sûm-Candide" eserini okuyunuz; Bulgarlardan bahsederken "Münkarız olmuş bir millettir." diyor. Halbuki Voltaire en mâlumâtlı, en vâkıf adamlarından birisidir. Voltaire zamanında Bulgarlar hakkında herkes bu fikirde idi. Filhakika o esnâda bu millet inkırâza doğru sür'atle yuvarlanmakta idi; lâkin nasıl oldu da Bulgar milleti "yok"dan "var" oldu, var oldu da bütün Avrupa'ya kendisini tanıttı, medenî Avrupa milletleri arasına hukuk sahibi olarak girdi? Bunun cevabı pek kısa: Yok olmamak arzusu, bütün genç ve sağlam Bulgar milletinin efrâdında mevcut idi. Her Bulgar, dumanlı ve mübhem bir surette, şâyet hâlleri bu suretle devam ederse Bulgarlığın kaybolacağını hissediyor ve bundan dolayı mustarip ve mükedder oluyordu. Lâkin ne bu tedricî inkırâzın esbâbını, ne de buna sed çekmenin esbâbını görebiliyordu.

Bulgar milleti bu halde iken aralarında bir kaç dâhî zuhûr etti. Ufak, şahsî emeller bataklığında batmakta olan Bulgar milletini canlandırmak için ona bir büyük millî emel icat etmek lüzûmunu gördü. Daha doğrusu Bulgar milleti efrâdının tâbir edemediği millî emelini milleti-ne keşf ve tefsir etti. Bu emeli hem gayet açık ve hem

müessir bir şekilde izah eyledi. Bir kere bu hâle geldikten sonra bu emel, bütün millette umûmiyyet kesbetti. Herkes bu emel hakkında yazılan şeyleri okudu, anladı. Büyük emel bütün hassas Bulgarların rûhunu doldurdu, ebediyen uyumağa hazırlanmakta olan bir millet uyandı... canlandı... harekete geldi. Herkeste yeni ümitler doğdu, hayata... istikbâle karşı nazarlar değişti. Herkes için şahıs olarak yaşamak emel-i mahdûdundan başka, millet olarak yaşamak imkânı açıldı.

Böyle büyük emellerin ilânından sonra bir milletin canlanması, Sûr-ı İsrâfil'den sonra emvâtın dirilmesi kadar acıbdır. Büyük bir emel ile yaşayan bir millet efrâdında faâliyyet-i hayâtiyye o kadar şiddet ve kuvvet kesbediyor ki böyle bir millet hârikalar yapabilir.

Derin hissolunan büyük emel gerek efrâdda ve gerek milletin hey'et-i umûmiyyesinde o kadar büyük bir kuvvet hâsıl eder ki buna karşı gelecek hiçbir kuvvet tasavvur olunamaz. Emel sâhibi kendisini fedâ eder fakat emelinden vazgeçmez. Zâten, "şehit" emel yolunda kendini fedâ eden büyük emel kurbanı değil midir? Eger bir milletin cümlesi şehit olacak derecede büyük emel ile ruhlanırsa bu milletin emeline karşı ne mâni olabilir? Bulgar milletinin böyle ruhlanması neticesinde ne oldu? Bu millet "yok"tan "var" oldu. Eger Bulgar milletinin tarihinde "Payajı" Bulgar milletinin mazisini parlak göstermek için şiirlendirilmiş bir Bulgar tarihi yazmasaydı, eğer "Vazof" ve emsâli dâhîler romanlarıyla, milletin necâtı, Türk paşalarının zulmünden, Türk "boyunduruğundan" kurtulmakta olduğunu anlatmamış olsaydılar, Bulgar milleti için "Türklerin müstebidâne idâresinden kurtulmak" emel-i millîsini gâyet mâhirâne bir lisanla tâbir etmemiş olsalardı, kim bilir belki, bugüne kadar Bulgar milleti eski hâlinde kalır veyahut büsbütün kaybolur giderdi. Çünkü bir insan emelsiz yaşayamadığı gibi milletlerin faâliyyet ve terakkileri hatta bekâları için bir büyük "emel-i millî" (Idéal national) lâzımdır. Bundan başka bir millet yaşayamaz, yaşasa da terakkî edemez. Emelsiz bir millet, ruhsuz bir ceset gibidir.

Can Bey